

18 ani, toți fiind născuți în Franța, și cetățeni francezi (*jus solis*).

La data de 14 noiembrie, a avut loc un alt consiliu de miniștri în urma căruia a fost prelungită starea de urgență pentru trei luni. Din declarația președintelui Jacques Chirac rezultă că această măsură este una de : “ protecție și de precauție necesară pentru a da forțelor de ordine toate mijloacele de care au nevoie pentru restabilirea calmului. Bineînțeles este vorba de o măsură strict provizorie care nu va se va aplica decât acolo unde este strict necesară și cu acordul deplin al aleșilor.”²¹

Pasul 4: Analize tematice

a. Pregătire, prevenire, evaluarea crizei

Așa cum reiese din contextualizare, această criză nu este una singulară, modul de manifestare fiind unul obișnuit (incendierea de vehicule). De aceea se poate vorbi de o *pregătire instituțională* în gestionarea crizei: intervenția promptă a pompierilor, a polițiștilor, a CRS. Cu o zi înainte de drama de la Clichy, în vizită la Argenteuil, vizită ce nu fusese anunțată autorităților locale, dar în timpul căreia a fost însoțit de media, Nicolas Sarkozy are același discursul extrem de negativ, de dur, calificând tinerii din aceste cartiere drept “cangrena

socială și golătime” de care locuitorii s-au săturat.

Prevenirea are nevoie de alte tipuri de mijloace, de fapt, au fost create în timpul celor două mandate ale lui Jacques Chirac diferite organisme, asociații care să contribuie la o mai bună integrare a imigranților. Dezbateră este mult mai complexă, unii oameni politici sau reprezentanți ai diferitelor instituții ale statului susțin că dificultatea integrării în societatea franceză a imigranților nord-africani, maghrebini provine din convingerile lor culturale și religioase, (inclusiv poligamia), afirmații ce sunt susținute prin comparația cu imigranții de alte naționalități (est-europeni, asiatici) a căror integrare în societatea franceză este mult mai bună.

Evaluarea crizei: dacă ne raportăm la afirmațiile lui Nicolas Sarkozy, discursul acestuia a fost perceput drept o provocare “curățarea cu Karcher-ul a acestor cartiere de “golătimea care le distruge””. Exprimarea a atras nemulțumirea colegilor de guvernare, și a scriitorului Azouz Begag, “produs” al periferiei lyoneze, ministru delegat pentru promovarea egalității de șanse. Amploarea violențelor este strict legată de “ieșirile mediatică” ale ministrului de interne. Reacția tinerilor lor nu a întârziat să apară: „dăm foc ca să ne

²¹<http://tempsreel.nouvelobs.com/societe/20061026.OBS7064/le-discours-de-chirac-le-14-novembre-2005.html>.

răzbunăm pentru discursul lui Sarko”, “nu ne oprim până ce Sarko nu demisionează”.

b. Leadership

Decidentul fiind guvernul francez, Dominique de Villepin în calitatea sa de prim-ministru este reprezentantul aparatului birocratic, iar Nicolas Sarkozy este tehnocratul, cel care conduce ministerul de interne căruia îi revine competența de a interveni în orice situație pentru apărarea, restabilirea siguranței și ordinii publice.

c. Unități de luare a deciziei

Se poate vorbi despre o adevărată cooperare a instituțiilor în luarea deciziilor la nivel administrativ și ierarhic: autoritățile locale reprezentate de *primarii* din Clichy-sous-Bois și Montfermeil, *liderii comunității musulmane* care încearcă să aplaneze conflictul, *pompierii* din Paris, prin purtătorul lor de cuvânt Laurent Vibert²², forțele de ordine, prefectii, ministrul de interne, primul ministru (acesta din urmă îl felicită pe Nicolas Sarkozy în plenul de la Parlament din 8 noiembrie, uitând pentru câteva momente rivalitatea dintre ei), președenția. Se poate considera că au fost respectate procedurile standard de intervenție.

d. Percepția și definirea problemei

Această “psihodramă colectivă”²³ a implicat în mod simultan dinamica instituțiilor, condițiile de spațiului și dezbaterilor publice și viața politică din Franța. Imigranții și periferiile marilor orașe cristalizează de mai mult timp neliniștile populației franceze cu privire la rata din ce în ce mai mare a șomajului, a nesiguranței, etc. Trebuie menționat și contextul realegerii lui Jacques Chirac, care câștigă al doilea mandat împotriva reprezentantului extremei dreapta, Jean-Marie Le Pen.

Criza nu poate fi separată de un context politic marcat de neînțelegerile din cadrul majorității parlamentare, de conflictul dintre președinte și ministrul de interne, viitorul candidat (și președinte al Franței). Discursul său foarte agresiv cu privire la tinerii imigranți destinat atragerii voturilor simpatizanților de extremă-dreapta, acea curățire cu ajutorul Karcherului deplasează interesul populației de la tragedia celor doi tineri, de la problemele sociale cu care se confruntă Franța la personalitatea polemică a ministrului de interne.

Criza această este și una de reprezentare deoarece această categorie de populație este foarte puțin reprezentată sau nu are acces la sferă politică²⁴ și poate fi analizată pe trei nivele:

²² <http://www.ina.fr/economie-et-societe/vie-sociale/video/2954751001002/emeutes-a-clichy-sous-bois-direct-laurent-vibert-porte-parole-des-sapeurs-pompiers.fr.html>

²³ Peralva, Angelina : „Les émeutes urbaines en France”, *art. cit.*

²⁴ Dominique Moïsi : *Géopolitique de l’émotion, op. cit.*,

- Ruptură/scindare socială între o parte a populației integrată în dinamica economică și o alta care trebuie să se limiteze la job-uri prost plătite, pe durată determinată etc.
- O problemă la nivel național a unui stat democratic în care străinul este o figură care polarizează discursul oamenilor politici.
- O problemă socială și care separă discursul partidelor de stânga/extrema-stângă și dreapta/extrema-dreaptă.

e. Conflicte de valori

Dominique Moisi este de părere că lipsa de egalitate de șanse, de siguranță, amenințarea valorilor fundamentale (culturale, religioase), caracterizează *cultura humilinței* strâns legată de islam și a cărei trăsătură fundamentală este *neputința*. Discursul intolerant al unor oameni politici agravează această stare de fapt.

f. Conflictul și cooperarea politico-birocratică

În afară de conflictul din interiorul partidului UMP, de conflictul dintre ministrul de interne și primul ministru și președinte, există și conflictul dintre partidul aflat la guvernare și opoziție care a dus la culpabilizarea ministrului de interne și la solicitarea de către membrii opoziției a demisiei acestuia.

g. Criza de comunicare și credibilitatea

Criza în sine este însoțită și comunicarea despre criză, de discursul agresiv al lui Nicolas Sarkozy. O parte din populație simpatizează cu tinerii rebeli, cu care se identifică pentru că situația lor este dificilă, dar o parte a populației este “sătulă” de comportamentul acestor tineri care pretind atât de multe de la statul francez dar care nu fac suficient de multe eforturi pentru a se integra în societatea franceză. În discursurile sale, Nicolas Sarkozy revendică o schimbare fermă în politica imigrației care să nu mai fie una de tolerare sau de acceptare, ci una aleasă, controlată, a forței de muncă dar fără drepturi civile.

Criza a surprins prin lipsa de replică a membrilor opoziției, a sindicatelor, prin apariția foarte târzie a președintelui Jacques Chirac. Dintre persoanele publice care au luat poziție împotriva acțiunilor ministrului de interne au fost sportivi, Lilian Thuram, cântăreți, Axiom, și chiar ministrul de externe, Philippe Douste-Blasy, care se opunea expulzării delicvenților aflați în situație regularizată pe teritoriul francez.

h. Transnaționalizare/internaționalizare

Criza internă din Franța, îndelung mediatizată în exterior, a scos în evidență

incapacitatea statelor europene de a controla imigrația care este un fenomen generalizat.

i. Efecte în timp și lecții învățate

Dând crezare afirmației lui Victor Hugo : « L'émeute raffermir les gouvernements qu'elle ne renverse pas »²⁵ putem afirma că principalul efect imediat după încheierea crizei, a fost creșterea cotei de popularitate a ministrului de interne, Nicolas Sarkozy, cu cel puțin 11%, (discursul său agresiv dar securizant a avut efecte pozitive), a primului ministru Dominique de Villepin cu 7% iar președintelui Jacques Chirac cu 6%. Discursul acestuia din urmă de la 14 noiembrie a stabilit un record de audiență, peste 20 de milioane de telespectatori urmărind intervenția sa de la Palatul Elysée.

Dintre lecțiile învățate și măsurile imediate pot fi menționate: contestatul contract de primă angajare a tinerilor conform cărui angajatorul îi poate disponibiliza fără niciun fel de motivație (care a condus la alte manifestări stradale violente), crearea unui serviciu civil voluntar. Printre noile legi votate și strâns legate de această problemă au fost: legea despre rolul pozitiv al colonizării, legea pentru egalitatea șanselor. Au fost de asemenea create noi organisme: Agenția națională pentru coeziune socială și egalitatea șanselor, planul Speranța pentru periferie²⁶.

²⁵ Violențele urbane fortifică guvernele pe care nu le răstoarnă.

²⁶ http://www.banlieue-de-la-republique.fr/#!/chronologie_des_banlieues

În timpul mandatului de președinte al Franței, Nicolas Sarkozy a dispus crearea unui nou minister, care a avut o durată de viață limitată (18 mai 2007 - 13 noiembrie 2010, doi miniștri, Brice Hortefeux și Eric Besson) și care a fost subiectul altor dispute politice, Ministerul Imigrației, Integrității și Identității naționale, fapt ce poate fi interpretat drept o continuare a politicii agresive a fostului ministru de interne.

Criza de la periferiile marilor orașe din Franța a devenit subiectul mai multor filme documentare și artistice, care încearcă să redea modul de viață din aceste cartiere, subiect de dezbateră și al unei lucrări intitulate *Banlieue de la République* sub coordonarea politologului Gilles Kepel, apărută în 2010, ca urmare a unui chestionar și a unei dezbaterii pe problema integrării în cartierele sensibile unde au avut loc “violențele urbane” din 2005. Cartea subliniază modul în care se construiesc relațiile sociale într-un mediu contestat, într-un teritoriu în care locuiesc clase populare și medii, franceze și alohtone, de diferite confesiuni religioase, dar marea majoritate sunt musulmani.

Gilles Kepel, Leyla Arslan și Sarah Zouheir au încercat să prezinte problemele majore cu care se confruntă locuitorii din Clichy-Montfermeil:

- lipsa locurilor de muncă: cei peste 60 000 de locuitori prezintă un nivel al

ratei șomajului de peste 22%, fapt care este în strânsă legătură cu dezindustrializarea zonei, cu lipsa mijloacelor de transport care să le permită locuitorilor să se deplaseze. Eșecul școlar și mediile defavorizate sunt o problemă franceză, peste 20% renunță la studii fără a fi obținut o diplomă/calificare.

- un alt element emblematic pentru criza din 2005 este ruptura profundă dintre poliție și populația acestor cartiere, ca și cum fiecare parte ar trăi într-o lume incapabilă de a o înțelege pe cealaltă.
- accesul și interesul pentru politică sunt foarte scăzute; apare și aici problema naționalității franceze cu complexul de conotații culturale, economice și imposibilitatea de a se simți recunoscuți ca francezi de către restul populației, cu toate că peste 70% dintre participanții la manifestările violente sunt cetățeni francezi.

Într-un articol apărut anul trecut²⁷, Rachida Dati, fost ministrul al Justiției în timpul mandatului lui Nicolas Sarkozy, în calitatea sa de deputat european, vorbește despre eșecul modelului de integrare inițial fondat mixitate socială, meritocrație, respectul valorilor comune, laicitatea și pe care îl califică drept bolnav. “Dreptul la diferență” a fost o capcană care a

condus la repliere și un comunotarism al imigranților, de aceea Rachida Dati consideră că este nevoie de o revalorizare a vectorilor tradiționali ai integrării.

BIBLIOGRAFIE

1. Ben Jelloun, Tahar : « *Le suspect* », in *Amours sorcières*, Seuil, Paris, 2003, p. 165-173.
2. Camilleri, Carmel; Vinsonneau, Geneviève : *Psychologie et culture: concepts et méthodes*, Éd. Armand Colin, Paris, 1996.
3. Chadly, Fitouri: *Biculturalisme, bilinguisme et éducation*, Éd. Delachaux et Niestlé SPES, Neuchâtel, Paris, 1983.
4. Chifu, Iulian, Ramberg, Britta: *Managementul crizelor în societățile de tranziție: experiența românească*, RAO, București, 2008.
5. Erikson, Erik : *Identity youth and crisis*. *W.W.Norton and Company, Inc., 1968, Adolescence et crise. Quête de l'identité, Traduit de l'américain par Joseph Nass et Claude Louis-Combet*, Éd. Flammarion, Paris, 1972, rééd. Collection «Champs», N° 60, 2003, p. 189.

²⁷ http://www.lemonde.fr/idees/article/2011/02/24/notre-modele-d-integration-est-malade_1484892_3232.html

6. Morin, Édgar : *La méthode. 5. L'humanité de l'humanité. L'identité humaine*, Éd. du Seuil, Paris, 2001, rééd. Collection «Points Essais», N° 508, Paris, 2003.
7. Moïsi, Dominique: *Géopolitique de l'émotion*, Ed. Flammarion, Paris,
8. *Stratégies identitaires*, Camilleri Carmel Kastersztein Joseph, Lipiansky Édmond Marc, Malewska-Peyre Hanna, Taboada-Leonetti, Isabelle, Vasquez Ana, P.U.F., Paris, 1990, Collection «Psychologie d'aujourd'hui».
9. Todorov, Tzvetan : *L'homme dépaycé*, Éd. du Seuil, Paris, 1996.
10. Albert, Bastenier: „Retour sur la crise des banlieues et ce qu'elle nous apprend”, *La revue nouvelle*, No. 3/mars 2006, p. 14-24.
11. Angelina, Peralva: „Les émeutes urbaines en France”, in Vera Telles (dir.) *Sociologia da condicao operaria, Tempo Social, Revista de Sociologia da USP*, vol. 18, No. 1, junho 2006.
12. **LE SOULEVEMENT POPULAIRE DANS LES BANLIEUES FRANCAISES D'OCTOBRE - NOVEMBRE 2005, 15 décembre 2005, dossier du Réseau Initiatives Pour un Autre Monde (IPAM) composé de six associations de solidarité internationale (AEC, Aitec, Amorces, Cedidelp, Cedetim, Echanges&Partenariats) réunies afin de faire converger leurs efforts et s'inscrire dans la dynamique internationale des**

mouvements sociaux pour un monde plus solidaire. <http://www.reseau-ipam.org>

13. www.ina.fr

14. www.banlieue-de-la-republique.fr

15. www.institutmontaigne.fr